

Ve Štrasburku dne 21.11.2023
COM(2023) 901 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ,
EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A
SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ INVESTIČNÍ BANCE**

Roční analýza udržitelného růstu 2024

Investice do konkurenceschopné budoucnosti EU:

Roční analýza udržitelného růstu 2024

1. Úvod

Po výrazném oživení v roce 2022 se hospodářská činnost v EU vzhledem k vysoké inflaci a přísnějším podmínkám financování zpomalila. Díky rychlé, rozhodné a koordinované politické reakci se hospodářství dokázalo zotavit a vypořádat se se socioekonomickými důsledky pandemie COVID-19 a ruské útočné války proti Ukrajině. EU se podařilo zvládnout následnou energetickou krizi, snížit svou závislost na ruských fosilních palivech, aniž by bylo nutné zavést přidělový systém pro plyn, a zabránit recesi. Ačkoli hospodářství v roce 2023 zpomalilo a rizika a nejistoty jsou vysoké, a to i v důsledku situace na Blízkém východě, v EU nikdy nebylo více pracujících lidí a nezaměstnanost dosáhla historického minima, byť s rozdíly mezi jednotlivými členskými státy a regiony. Přestože strukturální problémy přetrvávají, z nedávných úspěchů vyplývá, že nejlepších výsledků Evropa dosahuje při vzájemné spolupráci.

Jak je zdůrazněno v Granadském prohlášení, EU je odhodlána posílit svou dlouhodobou konkurenceschopnost a vybudovat odolnou hospodářskou základnu tím, že se vypořádá se svými strukturálními problémy. Rušivé geopolitické události ukázaly, že je třeba, aby EU dále posílila svou otevřenou strategickou autonomii a zachovala si konkurenceschopnost na globálním trhu a zároveň zajistila, aby nikdo nezůstal opomenut. EU bude i nadále provádět svou otevřenou a spravedlivou obchodní politiku, investovat do partnerství a bránit se před nekalými praktikami, například ze strany Číny. K posílení hospodářské bezpečnosti, zejména pokud jde o kritické suroviny, technologické komponenty a vybavení, potřebuje EU odolné a diverzifikované dodavatelské řetězce. V zájmu dalšího posílení konkurenční výhody EU je zásadní zajistit rozvoj schopností a dovedností nezbytných pro zelenou a digitální transformaci, poradit si s demografickými změnami a zároveň zvýšit investice a podpořit inovace. Soubor nástrojů Komise pro demografii podporuje členské státy při mobilizaci politik zaměřených na řešení problémů stárnoucí společnosti. Zásadní význam má rovněž co nejlepší využití jednotného trhu, zejména pro malé a střední podniky, a další rozvoj unie kapitálových trhů na podporu soukromých investic.

EU se odklání od fosilních paliv. Na základě závazků vyplývajících ze Zelené dohody pro Evropu se Evropa snaží dekarbonizovat průmyslová odvětví, energetiku, budovy a dopravu a výrazně urychlila přechod na čistou energii. Vytvořením silného odvětví čistých technologií a umožněním jeho zavádění, mimo jiné realizací návrhu Komise ohledně průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu¹, se podpoří konkurenceschopnost. Díky rychlejšími povolovacím postupům zavedeným revidovanou směrnicí o obnovitelných zdrojích energie a nařízení pro mimořádnou situaci týkající se povolování bude energie z obnovitelných zdrojů využívána hojněji. Komise dále předložila návrh na zlepšení uspořádání trhu EU s elektřinou a jeho ochrany před manipulací s trhem, jakož i na podporu nových investic do energetiky.

Nástroje financování EU podporují zelenou a digitální transformaci, dovednosti a zaměstnanost s cílem posílit konkurenceschopnost EU na vnitrostátní a regionální úrovni. Probíhající provádění Nástroje pro oživení a odolnost, včetně zavedení zvláštních kapitol týkajících

¹ COM(2023) 62 final.

se plánu REPowerEU do národních plánů členských států pro oživení a odolnost, Nástroje pro technickou podporu a využívání fondů politiky soudržnosti, hraje i nadále klíčovou úlohu při utváření reformních a investičních programů ve všech členských státech. Navrhovaná Platforma strategických technologií pro Evropu (STEP) zajistí další součinnost mezi stávajícími nástroji EU, včetně programu InvestEU, pro rychlé zavádění kritických technologií. Z Nástroje pro oživení a odolnost bylo dosud vyplaceno více než 175 miliard EUR, z fondů politiky soudržnosti bylo od začátku pandemie COVID-19 vyplaceno přes 210 miliard EUR a v rámci programu InvestEU byly schváleny záruky EU ve výši 13,44 miliardy EUR a 119 operací. V rámci programu Horizont Evropa bylo uvolněno více než 24 miliard EUR na vědu a inovace. Současně Komise kladně posoudila investiční a reformní programy v rámci plánu REPowerEU ve výši 54 miliard EUR. Aby bylo možné i nadále zajišťovat financování a optimalizovat zdroje pro politické priority EU, je třeba urychleně přijmout cílenou revizi víceletého finančního rámce EU.

Cyklus evropského semestru 2024 zhodnotí probíhající provádění plánů pro oživení a odolnost a programů politiky soudržnosti a prozkoumá, jak se vzájemně doplňují, pokud jde o financování a výsledky politik. Zaměří se zejména na doplňkovost mezi Nástrojem pro oživení a odolnost a fondy politiky soudržnosti a ukáže, jak reformy fungují jako klíčové faktory umožňující investice na různých úrovních. Poskytne rovněž pokyny v souvislosti s nadcházejícím přezkumem programů politiky soudržnosti v polovině období. Ten bude příležitostí k posouzení programů a řešení vznikajících potřeb a výzev v členských státech EU a jejich regionech.

Přezkum správy ekonomických záležitostí by měl být v nejbližší době dokončen. Evropský parlament a Rada pracují na návrzích Komise na reformu fiskálních pravidel EU, které byly předloženy dne 26. dubna 2023. Reformovaný rámec zajistí srozumitelnost a předvídatelnost budoucí fiskální politiky a zároveň podpoří udržitelnost dluhu a hospodářský růst. Po přijetí reformovaného fiskálního rámce začnou členské státy připravovat své první střednědobé fiskálně-strukturální plány, v nichž nastíní fiskální, strukturální a investiční politiky na příštích 4 až 5 let. Komise vyzývá spolunormotvůrce, aby reformovaný rámec bezodkladně schválili.

Letošní roční analýza udržitelného růstu poukazuje na socioekonomický politický program EU a zohledňuje vývoj makroekonomické, sociální a geopolitické situace. Pokyny se řídí strukturovaným přístupem založeným na čtyřech rozměrech konkurenceschopné udržitelnosti, který je v souladu s úsilím EU o dosažení trvalého pokroku při plnění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje. Sdělení rovněž nastiňuje klíčové aspekty cyklu evropského semestru 2024.

2. Čtyři rozměry konkurenceschopné udržitelnosti

2.1 Makroekonomická stabilita

Hospodářství EU je i přes zpomalení nadále odolné. V roce 2022 se hospodářská aktivita stále zotavovala a HDP se tváří v tvář prudce rostoucí inflaci zvýšil o 3,4 %. Vlivem inflace, která je stále vysoká, avšak postupně klesá, a zpříšňování měnové politiky došlo v průběhu roku 2023 ke slabšímu růstu. Vývoj na trhu práce je naopak nadále povzbudivý, přičemž nezaměstnanost zůstává blízko historických minim. Podle podzimní prognózy by hospodářství EU mělo v roce 2023 zaznamenat mírný růst o 0,6 %, v roce 2024 by se mělo opět zvýšit o 1,3 % a v roce 2025 o 1,7 %. Inflace by měla nadále klesat a v roce 2025 by měla v EU dosáhnout 2,4 %. To spolu s vyššími mzdami a stále silným trhem práce přispěje k postupnému oživení kupní síly domácností.

Rizika spojená s vysokým zadlužením a cenovými rozdíly jsou i nadále významná. Inflační prostředí sice usnadnilo rychlejší snižování vysoké zadluženosti, ale přísnější podmínky financování by mohly vést ke zvýšenému napětí spojenému s vysokým zadlužením, a to jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru. Postihlo by to zejména ty členské státy, kde splácení dluhu vyžaduje rozsáhlou reorganizaci dluhu nebo kde soukromý sektor čelí prudkému nárůstu úrokových plateb. Přetrvávající rozdíly v růstu cen a nákladů v jednotlivých zemích navíc zvyšují vyhlídky na ztrátu konkurenceschopnosti v členských státech s nejsilnějším růstem cen. Toto riziko hrozí zejména v zemích eurozóny, neboť opětovné sladění domácích nákladů a cen prostřednictvím změn nominálního směnného kurzu není možné². Zpráva mechanismu varování obsahuje analýzu vývoje nerovnováhy a vznikajících rizik vypracovanou Komisí³. Pro dvanáct členských států budou na jaře příštího roku připraveny hloubkové přezkumy. V případě Kypru, Francie, Německa, Řecka, Španělska, Maďarska, Itálie, Nizozemska, Portugalska, Rumunska a Švédska budou tyto přezkumy navazovat na nerovnováhy nebo nadměrné nerovnováhy zjištěné letos na jaře, zatímco v případě Slovenska bude hloubkový přezkum posuzovat riziko nově vznikajících nerovnováh.

Vzhledem k tomu, že na konci roku 2023 skončí platnost obecné únikové doložky v rámci Paktu o stabilitě a růstu, musí fiskální politika podporovat měnovou politiku při snižování inflace a zajištění fiskální udržitelnosti a zároveň poskytovat dostatečný prostor pro dodatečné investice a podporovat dlouhodobý růst⁴. Klíčem k tomu, aby měnová politika pomohla včas vrátit inflaci ke střednědobému cíli, je koordinace fiskální politiky. Vlády by měly přijmout koordinovanou a obezřetnou fiskální politiku, aby udržely dluh na obezřetné úrovni nebo aby se míra zadlužení přijatelně a trvale snižovala. Měly by co nejdříve ukončit opatření na podporu energetiky související s krizí a výsledné úspory využít ke snížení schodků. Přestože si vzhledem k vysoké nejistotě musí zachovat pružnost, dosažení utlumujícího nastavení fiskální politiky, které se očekává v letech 2023 a 2024, přispěje k postupnému obnovení fiskálních rezerv, a tím i ke zlepšení udržitelnosti veřejného dluhu v některých členských státech. Kromě potřeby zachovat obezřetnou fiskální strategii je třeba zachovat a případně zvýšit veřejné investice s cílem podpořit dlouhodobý růst a zelenou transformaci. Za tímto účelem by vlády měly udržet vysokou úroveň veřejných investic na podporu zelené a digitální transformace, posílení produktivity a odolnosti. To bude vyžadovat zlepšení kvality a složení veřejných financí na straně příjmů i výdajů, například optimalizací daňové skladby. Rovněž bude zásadní urychlit provádění plánů pro oživení a odolnost, včetně jejich kapitol REPowerEU, a plně využívat programy politiky soudržnosti.

Mimořádná fiskální opatření přijatá v reakci na otřes vyvolaný cenami energií by měla být co nejdříve zrušena. Dlouhotrvající necílená fiskální podpora domácností a podniků není za současné situace vhodným nástrojem, neboť posiluje inflační tlaky a přispívá k dlouhodobé přísné měnové politice. Omezuje také fiskální prostor pro produktivní výdaje, například na zelené a digitální investice. Podpora zranitelným domácnostem by měla být poskytována cíleně prostřednictvím zavedených systémů sociální ochrany a sociálních záchranných sítí. Pokud by bylo nutné přijmout podpůrná opatření, měla by být tato opatření zaměřena na ochranu zranitelných domácností a

² COM(2023) 903 final a SWD(2023) 903 final.

³ COM(2023) 902 final a SWD(2023) 902 final.

⁴ COM (2023) 900.

podniků, měla by být finančně dostupná a měla by zachovat pobídky ke zvýšení energetické účinnosti.

Jak bylo oznámeno v pokynech v oblasti fiskální politiky na rok 2024⁵, Komise v souladu se stávajícími právními předpisy navrhne Radě, aby na jaře roku 2024 zahájila postupy při nadměrném schodku na základě výsledků plnění rozpočtu za rok 2023.

2.2 Environmentální udržitelnost

Opatření přijatá EU a jejími členskými státy pomohla přiblížit ceny energií k úrovni před krizí, zatímco investice do čistých zdrojů energie pomáhají stabilizovat budoucí dodávky. Ve srovnání s rekordní úrovní v loňském roce klesly ceny zemního plynu o přibližně 84 %, ale stále jsou o 78 % vyšší než před krizí, a poklesly rovněž velkoobchodní ceny elektřiny (o 78 % ve srovnání se stejným obdobím v předcházejícím roce). Přesto zůstávají ceny energií v EU ve srovnání s úrovní před krizí a se zbytkem světa v průměru vysoké. Ačkoli se EU podařilo posílit odolnost svých energetických systémů, podmínky na trhu jsou stále vystaveny nejistotě, a to i v důsledku krize na Blízkém východě. Od února 2022 EU ukončila veškerý dovoz ruského uhlí, snížila dovoz ruské ropy přibližně o 90 % a celkový dovoz ruského plynu přibližně o dvě třetiny, a v tomto úsilí bude pokračovat i v budoucnu. Zásoby zemního plynu jsou prozatím rekordně vysoké a v listopadu 2023 dosáhnou 100 %. Úspěšné provádění rámce EU pro snižování poptávky ze strany členských států posílilo připravenost EU na letošní zimu a nástroj pro agregaci poptávky AggregateEU přináší konkrétní výsledky. Vzhledem ke zlepšení podmínek na trzích s energií a k potřebě přijmout obezřetnou fiskální politiku by členské státy měly co rychle přistoupit k postupnému ukončení dotací na fosilní paliva. K cíleným opatřením na podporu energetiky by se měly uchýlit pouze v případě, že dojde k dalšímu nárůstu cen energií, a prostřednictvím vhodných reforem a investic by měly usnadnit rychlé zavedení cenově dostupných alternativních zdrojů čisté energie pro domácnosti a podniky a postupný přechod na tyto zdroje.

Členské státy zaměřují své úsilí na provádění kapitol REPowerEU v rámci plánů pro oživení a odolnost, které doplňují fondy politiky soudržnosti. Své kapitoly REPowerEU dosud předložilo 23 členských států, přičemž celková částka, která má být vyčleněna, činí 54 miliard EUR. Opatření plánu REPowerEU zahrnují zjednodušení povolovacích postupů s cílem urychlit zavádění obnovitelných zdrojů energie a skladovacích zařízení, rozšíření opatření v oblasti energetické účinnosti s cílem snížit energetickou chudobu a podporu rozvoje hodnotových řetězců v oblasti kritických surovin a technologií nezbytných pro zelenou transformaci. Významnou úlohu při provádění několika klíčových opatření v rámci iniciativy REPowerEU hraje také podpora investic do energetické účinnosti, energie z obnovitelných zdrojů a inteligentních energetických systémů z fondů politiky soudržnosti v rámci politického cíle „zelenější Evropa“. Finanční prostředky EU na tato opatření ze všech cílů politiky a z Fondu pro spravedlivou transformaci (FST) činí 47 miliard EUR. Díky dostupnosti těchto různých nástrojů financování lze účinněji plnit společné cíle, například kombinací reforem Nástroje pro oživení a odolnost / plánu REPowerEU týkajících se povolování a připojení většího množství obnovitelných zdrojů k síti prostřednictvím investic na vnitrostátní a regionální úrovni.

Je třeba plně vypracovat a urychleně provést aktualizované vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu. V souladu s cíli EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 by

⁵ COM(2023) 141 final.

aktualizované vnitrostátní plány členských států měly předkládat ambicióznější politiky v oblasti klimatu a energetiky. Očekává se, že členské státy plně zohlední nejnovější doporučení pro jednotlivé země zveřejněná v rámci evropského semestru, že do svých plánů pro oživení a odolnost promítnou opatření v oblasti energetiky a klimatu a že prozkoumají synergie s dalšími nástroji plánování v rámci politiky soudržnosti EU. Komise v prosinci 2023 vydá doporučení pro jednotlivé členské státy k jejich návrhům vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu a očekává, že tato doporučení budou plně zohledněna v konečných vnitrostátních plánech, které mají být předloženy do června 2024. Vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu pomohou konsolidovat strategické plánování, mobilizovat veřejné a soukromé investice⁶ a posílit jistotu investorů, aby bylo možné dosáhnout cílů v oblasti klimatu a energetiky pro rok 2030, jimiž je snížení emisí skleníkových plynů v EU alespoň o 55 % oproti úrovním z roku 1990. To by mělo jít ruku v ruce s úsilím o zvrácení úbytku přírodních zdrojů, rozvoj udržitelných zemědělských postupů, zachování ekosystémových služeb a lepší a rychlejší přizpůsobení se nepříznivějšímu klimatu, zejména v oblasti odolnosti vůči problémům týkajícím se vody. V zájmu zachování rozpočtové stability a předcházení finančním otřesům v budoucnu je stále více zapotřebí, aby členské státy ve svém střednědobém rozpočtovém plánování zvážily fiskální dopad nadměrných povětrnostních jevů a dalších klimatických rizik a připravily se na ně.

Posílení průmyslu EU pro nulové čisté emise má zásadní význam pro zajištění technologií a složek potřebných k plnění Zelené dohody pro Evropu a pro zachování konkurenceschopnosti evropského průmyslu. Budoucí konkurenceschopnost průmyslu EU pro nulové čisté emise bude určována stabilními dodávkami cenově dostupné a stále čistší energie, dostupností vysoce kvalifikované pracovní síly a odpovídajícím soukromým a veřejným financováním. Rozhodující je rovněž dosažitelnost cenově dostupných surovin, trvalá otevřenost obchodu a příznivé podnikatelské prostředí. Cílem průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a aktu o průmyslu pro nulové čisté emise, které vycházejí ze silných stránek jednotného trhu, je vytvořit příznivější prostředí pro rozšíření výrobní kapacity EU pro technologie s nulovými čistými emisemi. Návrh platformy STEP posílí investiční kapacitu EU na podporu tohoto rozšíření spolu s odpovídajícím rozvojem dovedností a zároveň pomůže ochránit soudržnost a jednotný trh. Celkové investiční potřeby v dodavatelských řetězcích EU, pokud jde o pět technologií pro nulové čisté emise (větrná energie, solární energie, baterie, tepelná čerpadla a elektrolyzéry), dosahují do roku 2030 výše 92 miliard EUR. Evropský balíček opatření v oblasti větrné energie v tomto ohledu podpoří společnosti v odvětví větrné energie a zlepší jejich konkurenceschopnost. Z obecnějšího hlediska spolupráce s průmyslovými subjekty, včetně dialogů o přechodu na čistou energii, pomůže průmyslu EU vytvořit svůj obchodní model pro zelenou transformaci. Výzkum a inovace budou hrát v této transformaci klíčovou úlohu a budou vyžadovat politický rámec vstřícný k inovacím. K naplnění Zelené dohody pro Evropu musí průmysl EU rovněž posílit svůj přechod na oběhové hospodářství, zejména pokud jde o získávání a nahrazování kritických surovin a využívání druhotných surovin s cílem dosáhnout co nejvyššího zachování hodnoty. Členské státy by se dále měly zaměřit na odstranění dotací s nepříznivým vlivem na životní prostředí, přičemž potenciální rozpočtové zisky se odhadují až na 300 miliard EUR ročně⁷.

⁶ Celkově budou ke splnění cílů Zelené dohody a plánu REPowerEU zapotřebí dodatečné investice ve výši více než 620 miliard EUR ročně, jakož i investice ve výši 92 miliard EUR do roku 2030 za účelem splnění cílů aktu o průmyslu pro nulové čisté emise.

⁷ Evropská komise, 2022, A toolbox for reforming environmentally harmful subsidies in Europe (Soubor nástrojů pro reformu dotací s nepříznivým vlivem na životní prostředí v Evropě).

Transformaci průmyslu EU na klimatickou neutralitu navíc podpoří mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích, který pomůže zachovat rovné podmínky s výrobci ze zemí mimo EU a zabránit úniku uhlíku.

2.3 Produktivita

Přestože je produktivita hlavní hnací silou konkurenceschopnosti, průměrný růst produktivity v EU v posledním desetiletí stagnuje. Produktivita práce na odpracovanou hodinu se od roku 2015 zvýšila pouze o 6 %. Nová zpráva o jednotném trhu a konkurenceschopnosti, kterou Komise zveřejní v lednu 2024, poslouží jako základ pro roční cyklus řízení a pro diskusi o jednotném trhu a dlouhodobé konkurenceschopnosti a produktivitě, jak požaduje Evropská rada. Hlavními překážkami růstu produktivity jsou nerovnoměrná a pomalá digitální transformace obecně a nedostatek kvalifikovaných pracovníků v různých odvětvích. Je třeba přijmout rozhodná politická opatření na podporu soukromého financování výzkumu a inovací prostřednictvím správně navržených daňových pobídek, partnerství veřejného a soukromého sektoru a lepších podmínek pro začínající a rozvíjející se podniky, například prostřednictvím Evropské rady pro inovace zřízené v rámci programu Horizont Evropa. Intenzivnější výzkum a inovace v podnicích a ve veřejném sektoru jsou obzvláště důležité pro posílení produktivity v regionech, které v posledních letech zaznamenaly pomalý růst. Ačkoli počet mladých lidí, kteří v EU dokončí terciární vzdělání, roste, ke zvýšení produktivity by mohlo významně přispět také zvýšení počtu absolventů oborů STEM, řešení genderových rozdílů v těchto oborech a zlepšení jejich významu pro trh práce.

Zvýšení produktivity je podmíněno zlepšením rámcových podmínek, prohloubením jednotného trhu a dodržováním zásad právního státu. Podniky v EU v současné době zatěžují administrativní překážky, které jim brání v přeshraničních investicích a účinném dokončení zelené a digitální transformace. Je nutné společně usilovat o prosazování stávajících pravidel, odstranění překážek a prozkoumání oblastí pro další integraci⁸. Komise předložila první legislativní návrhy na snížení povinnosti podávání zpráv na evropské úrovni o 25 %, aniž by byly ohroženy politické cíle dotčených iniciativ. Členské státy, včetně regionálních a místních orgánů, musí v této oblasti rovněž zvýšit své úsilí, aby se této úrovni ambicí vyrovnaly. Zvyšování produktivity vyžaduje silné pobídky prostřednictvím daňového systému a systému sociálního zabezpečení a účinné vzdělávání a odbornou přípravu, aby se zvýšila nabídka pracovních sil a dostupnost pružné a kvalifikované pracovní síly. Pro globální konkurenceschopnost EU mají zásadní význam hluboké a integrované kapitálové trhy EU, které představují prostředek k získávání soukromých investic do hospodářství EU, a to i pro zelenou a digitální transformaci. Další úsilí je rovněž třeba vyvinout k usnadnění zavádění inovací a k omezení problémů a překážek na trzích s výrobky a službami. Klíčovými faktory podnikatelského prostředí, které podporuje investice a inovace, je rovněž dodržování zásad právního státu, zejména nezávislých, kvalitních a účinných systémů soudnictví, právní jistota a rovnost před zákonem.

Klíčem k posílení jednotného trhu je podpora spravedlivého a příznivého podnikatelského prostředí pro malé a střední podniky. Balíček úlev pro malé a střední podniky obsahuje návrh na boj proti opožděným platbám. Jeho cílem je vnést spravedlnost do obchodních transakcí, zlepšit likviditu a odolnost malých a středních podniků a posílit konkurenceschopnost podniků v EU. Součástí balíčku jsou rovněž návrhy na jmenování zvláštního zmocněnce pro malé a střední podniky

⁸ Sdělení „30. výročí jednotného trhu“, COM(2023) 162 final.

a návrh na zavedení zdanění sídla s cílem zjednodušit daňový rámec pro malé a střední podniky, které působí přeshraničně. Návrh s názvem „Podnikání v Evropě: rámec pro zdanění příjmů“ usnadní fungování podnikům i daňovým orgánům tím, že zavede jednotný soubor pravidel pro stanovení základu daně skupin podniků, které působí ve více než jedné zemi. Složka programu InvestEU pro malé a střední podniky rovněž pomáhá malým a středním podnikům přizpůsobit se udržitelným obchodním postupům a financuje začínající podniky, které vyvíjejí nové technologie v oblasti udržitelnosti. Očekává se, že podpora pro malé a střední podniky dosáhne do roku 2027 v rámci programů financování EU více než 200 miliard EUR⁹.

Cesta EU k růstu do značné míry závisí na zavádění digitalizace. Zatímco velkým firmám nabízejí digitální technologie konkurenční výhody, lepší služby a rozšíření trhů, úroveň digitalizace malých a středních podniků zůstává v jednotlivých členských státech a odvětvích nerovnoměrná. Mnoha tradičním malým a středním podnikům chybí zdroje a dovednosti, aby mohly plně využívat výhod digitalizace, a je proto třeba v této oblasti dosáhnout pokroku. Cílem rozsáhlého partnerství v oblasti digitálních dovedností je pomoci dosáhnout cílů digitální dekády EU, tj. vybavit 80 % lidí základními digitálními dovednostmi, dosáhnout rovnoměrnějšího zastoupení pohlaví a do roku 2030 zaměstnat 20 milionů odborníků na informační a komunikační technologie. Národní strategické plány pro digitální dekádu stanoví konkrétní opatření, která každý členský stát hodlá přijmout k řešení nedostatků v souladu se zjištěními první zprávy o stavu digitální dekády. Vývoj v oblasti několika právních předpisů, včetně rámce pro umělou inteligenci, aktu o datech, nařízení o digitálních službách a nařízení o digitálních trzích, posílí potenciál Evropy konkurovat na celosvětové úrovni. Návrh právního rámce EU pro umělou inteligenci je prvním komplexním rámcem svého druhu. Jeho cílem je přiměřeným způsobem zmírnit rizika spojená s touto technologií a zároveň poskytuje právní jistotu, která je potřebná pro zavedení důvěryhodné UI v evropském měřítku.

Snižování rozdílů v produktivitě v EU vyžaduje zaměřit se také na ty regiony, v nichž produktivita stagnuje a které mohou těžit z doplňkovosti mezi Nástrojem pro oživení a odolnost a fondy politiky soudržnosti na regionální úrovni. Ve venkovských a nejvzdálenějších oblastech se rozdíly v přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě, zdravotní péči, výzkumu, inovacím, mobilitě a vysoce kvalitní digitální infrastruktuře dále prohlubují. To se projevuje i v městských oblastech, které mají vyšší konkurenceschopnost a vyšší úroveň lidského kapitálu¹⁰. Například ve venkovských regionech EU získalo postsekundární vzdělání méně než 25 % obyvatel ve věku 25–64 let, zatímco ve městech je to 44 %¹¹. Pro poskytování podpory na regionální úrovni mají zásadní význam synergie mezi Nástrojem pro oživení a odolnost a financováním politiky soudržnosti.

2.4 Spravedlnost

Trh práce v EU je i přes pomalejší hospodářský růst celkově stále výkonný, třebaže mezi regiony přetrvávají rozdíly a některé skupiny obyvatel z něj mají menší prospěch. Míra zaměstnanosti dosáhla ve druhém čtvrtletí roku 2023 rekordní úrovně 75,4 %, zatímco míra nezaměstnanosti klesla na 6,0 %, což je historicky nejnižší míra zaznamenaná v EU. Zatímco některé

⁹ Balíček úlev pro malé a střední podniky, strana 12, poznámka pod čarou č. 61: Balíček úlev pro malé a střední podniky (europa.eu).

¹⁰ EU Regional Competitiveness Index 2.0 (Index regionální konkurenceschopnosti EU 2.0) – vydání z roku 2022; https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/rci_2022/eu-rci2_0-2022_en.pdf

¹¹ Eurostat, EDAT_LFS_9913.

členské státy dosáhly významného pokroku, v jiných byla míra nezaměstnanosti stále vyšší než 11 %¹². Výsledky na trhu práce zároveň vykazují výrazné regionální rozdíly v rámci členských států.

Vysoká míra nedostatku pracovních sil a dovedností představuje hlavní překážku pro udržitelný růst, inovace a konkurenceschopnost a vyžaduje cílená opatření. Na současném napjatém trhu práce nemohou více než dvě třetiny zaměstnavatelů najít potřebné talenty¹³. Nedostatek je běžný ve zdravotnictví, v oborech STEM (zejména v oblasti informačních a komunikačních technologií), v ekologických oborech a v některých oborech služeb. Na trhu práce jsou velmi potřební talentovaní pracovníci z řad žen, mladých a starších lidí, osob s nízkou kvalifikací, osob se zdravotním postižením a dalších znevýhodněných a nedostatečně zastoupených skupin¹⁴. Více než 20 % obyvatelstva v produktivním věku je ekonomicky neaktivních, včetně 8 milionů mladých lidí, kteří nejsou zaměstnáni, ani se nevzdělávají nebo neúčastní odborné přípravy. Měly by být zajištěny rovné příležitosti pro všechny, a to i prostřednictvím provádění strategií Unie rovnosti¹⁵.

Politická opatření na příslušných úrovních by měla být zaměřena na zvýšení účasti na trhu práce s cílem zlepšit výsledky v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti. K tomu patří posílení aktivních politik trhu práce, přístup ke kvalitnímu a cenově dostupnému předškolnímu vzdělávání a péči, jakož i k dlouhodobé péči, daňové systémy a systémy dávek, které podporují práci (včetně přesunu zdanění z práce na cíle v oblasti životního prostředí a klimatu), odpovídající pracovní podmínky a možnosti řízené legální migrace¹⁶ při současném zajištění pracovních práv a práv na sociální ochranu. Při řešení nedostatku pracovních sil může pomoci častější využívání algoritmického řízení a umělé inteligence na pracovišti, to však vyžaduje ostražitost. Klíčovou prioritou zůstává posílení kvalitního a inkluzivního vzdělávání a odborné přípravy, jakož i větší úsilí o prohlubování dovedností a změnu kvalifikace pro souběžnou transformaci. Z hlediska systémů vzdělávání a odborné přípravy, včetně vstupu mladých lidí na trh práce, představuje stále větší výzvu nedostatek základních dovedností i pokročilých dovedností v oblasti STEM, mezery ve vzdělávání a nedostatek pedagogů. Je třeba pokračovat v dynamice iniciativ zahájených v rámci Evropského roku dovedností¹⁷.

Přestože v roce 2022 a na začátku roku 2023 došlo v EU k výraznému zvýšení mezd, zůstalo toto zvýšení pod úrovní vysoké míry inflace a vedlo ke snížení kupní síly, což nejvíce postihlo osoby s nižšími příjmy. Reálné mzdy v EU se v roce 2022 snížily o 3,7 %, čímž se zvýšilo riziko chudoby pracujících¹⁸. Ve vývoji mezd bude v budoucnu nutné najít rovnováhu mezi snahou získat zpět ztracenou kupní sílu pracovníků, zabránit sekundárním dopadům na inflaci a zachovat konkurenceschopnost EU. Pro dosažení vyvážených výsledků při stanovování mezd je důležitější než kdy jindy silný sociální dialog a účinné kolektivní vyjednávání.

¹² ES a EL zaznamenaly ve druhém čtvrtletí roku 2023 míru nezaměstnanosti vyšší než 11 % a ES, EL, IT, RO a SE zaznamenaly míru nezaměstnanosti mladých lidí vyšší než 20 % (přičemž SK, HR a PT byly těsně pod touto prahovou hodnotou). Zdroj: Eurostat.

¹³ Evropská komise (2023), Vývoj zaměstnanosti a sociální situace v Evropě.

¹⁴ Například míra zaměstnanosti žen ve druhém čtvrtletí roku 2023 činila 70,3 %, což je 5,1 procentního bodu pod průměrem v rámci pracovní síly. Více než 7 milionům žen v EU brání v přístupu na trh práce neplacené pečovatelské povinnosti.

¹⁵ [Strategie Unie rovnosti](#) podporují rovnost a začleňování žen a znevýhodněných skupin, jako jsou osoby se zdravotním postižením a osoby z řad migrantů, rasových nebo etnických menšin, včetně Romů.

¹⁶ Zejména prostřednictvím rezervoáru talentů EU, který byl zahájen dne 15. listopadu 2023 jako součást [balíčku opatření týkajících se mobility kvalifikovaných a schopných pracovníků](#).

¹⁷ [Evropský rok dovedností \(europa.eu\)](#).

¹⁸ Eurofound (2023), Minimum wages in 2023: Annual review (Minimální mzdy v roce 2023: každoroční přezkum).

Potřeba přiměřených a udržitelných politik v oblasti sociální ochrany a začleňování je i nadále vysoká. S ohledem na demografické změny a rychle se vyvíjející trhy práce mají zásadní význam udržitelné systémy sociální ochrany při současném zajištění přístupu k sociální ochraně a přiměřené podpoře příjmů. Tato opatření jsou rovněž nezbytná ke zmírnění dopadů vysoké inflace a klesající kupní síly a k řešení energetické chudoby. Měla by být provázána s podporou integrace na trhu práce a přístupem osob s nedostatkem zdrojů k základním službám¹⁹. Je třeba zajistit spravedlivou transformaci pro všechny a dbát například na to, aby zelené a digitální inovace byly dostupné i pro osoby s nižšími příjmy a aby žádný region nezůstal opomenut.

Fondy politiky soudržnosti společně s národními plány pro oživení a odolnost podporují členské státy při plnění jejich vnitrostátních cílů pro rok 2030 v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby. Vzhledem k tomu, že členské státy do svých plánů pro oživení a odolnost zahrnuly významné reformy a investice do trhu práce a sociálních politik, připadá 140 miliard EUR (přibližně 28 %) z odhadovaných nákladů na tyto plány pro oživení a odolnost na sociální politiky, z toho přibližně 73 miliard EUR na vzdělávání²⁰ a přibližně 43 miliard EUR na zdravotní péči. Do oblasti sociální politiky se rovněž investuje 109 miliard EUR z prostředků politiky soudržnosti, zejména z Evropského sociálního fondu plus (ESF+) a Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR). V tomto ohledu jsou synergie mezi Nástrojem pro oživení a odolnost a fondy politiky soudržnosti jednoznačně patrné. Například několik členských států zavedlo ve svých plánech pro oživení a odolnost reformy, které vytvářejí právní nároky na předškolní vzdělávání a péči. Zároveň se fondy politiky soudržnosti (zejména ESF+ a EFRR), které jsou v některých případech podporovány investicemi v rámci plánů pro oživení a odolnost, využívají zejména k rozvoji služeb předškolního vzdělávání a péče a k výstavbě mateřských škol v reakci na zvýšenou poptávku. Fondy politiky soudržnosti často vycházejí z reforem zahájených v rámci plánů pro oživení a odolnost a některé potřeby již financují. Mohou se rovněž zaměřit na zvláštní regionální potřeby nebo konkrétní skupiny obyvatel, jako jsou Romové (např. investováním do inkluzivního vzdělávání na regionální úrovni nebo financováním aktivních politik trhu práce).

Pokračující provádění evropského pilíře sociálních práv zůstává politickou prioritou na podporu vzestupné sociální konvergence v EU. S cílem poskytnout systematictější analýzu zaměstnanosti a vývoje v sociální oblasti v členských státech zahrnuje návrh Komise na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2024²¹ výraznější zaměření na jednotlivé země v podobě analýzy podle jednotlivých zemí, která vychází ze zásad rámce sociální konvergence²².

3. Financování zelené a digitální transformace ze strany EU

Ukázalo se, že financování EU je zásadním nástrojem pro financování opatření nezbytných k podpoře konkurenceschopné udržitelnosti na vnitrostátní a regionální úrovni. Účinné a flexibilní využívání stávajících nástrojů v rámci rozpočtu EU, zejména fondů politiky soudržnosti, a

¹⁹ V souladu s doporučením Rady ze dne 30. ledna 2023 o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění.

²⁰ Údaje ke dni 6. listopadu 2023 na základě metodiky pro označování podle pilířů v rámci srovnávacího přehledu Nástroje pro oživení a odolnost. Údaje o vzdělávání a dovednostech odpovídají opatřením přiděleným oblastem politiky „předškolní vzdělávání a péče“, „všeobecné, odborné a vysokoškolské vzdělávání“, „vzdělávání dospělých“, „lidský kapitál v oblasti digitalizace“ nebo „zelené dovednosti a pracovní místa“ jakožto primárním nebo sekundárním oblastem politiky.

²¹ Návrh Komise na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2024, COM(2023) 904

²² Rámec sociální konvergence byl projednán a vypracován ve spolupráci s členskými státy. Viz <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9481-2023-INIT/cs/pdf>

zavedení nových nástrojů, zejména Nástroje pro oživení a odolnost a s ním souvisejících kapitol REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, umožní EU společně s členskými státy a jejich regiony čelit hlavním hospodářským a sociálním výzvám. Prostřednictvím programu InvestEU poskytuje EU záruky ohledně mobilizace soukromých investic pro hlavní politické priority, jako jsou zelená a digitální transformace, inovace a sociální investice a dovednosti, jakož i podpora malých a středních podniků. Fond pro spravedlivou transformaci pak pomáhá regionům, jichž se nejvíce dotýká zelená transformace, s diverzifikací jejich hospodářství a s vytvářením nových pracovních míst. Každý z nástrojů svým vlastním zaměřením a silnými stránkami pomohl zaměřit se na nedostatky ve financování a problematická místa v oblasti investic, přičemž se jasně projevují vzájemné synergie. Doplnkovost je patrná v řadě různých linií, zejména v souvislosti s povahou reforem, zeměpisným rozměrem investic a načasováním, a lze ji posílit podporou poskytovanou v rámci Nástroje pro technickou podporu.

Nástroj pro oživení a odolnost doplňuje fondy politiky soudržnosti o transformační reformy.

Podpůrné reformy pomohou odstranit překážky v oblasti investic a usnadní a urychlí zavádění investic z vnitrostátních fondů a fondů na úrovni EU. Patří mezi ně transformační reformy podporované v jednotlivých plánech pro oživení a odolnost v rámci Nástroje pro oživení a odolnost společně se základními podmínkami požadovanými v rámci fondů politiky soudržnosti. Jedná se například o reformy Nástroje pro oživení a odolnost, které uvolňují povolovací procesy pro zelenou transformaci i v rámci plánu REPowerEU, zlepšují digitalizaci veřejné správy a vytvářejí prostředí příznivé pro investice tím, že řeší regulační překážky, a to například omezováním byrokracie. Dalekosáhlé reformy trhu práce v rámci Nástroje pro oživení a odolnost spolu se základními podmínkami v programech politiky soudržnosti řeší často dlouhodobé strukturální problémy, kdy doplňují investice, například do dovedností a sociální ochrany. V neposlední řadě všechny fondy těží z těch reforem, které zajišťují ochranu finančních zájmů EU, například z reforem zaměřených na boj proti korupci nebo na řešení otázek právního státu.

Fondy politiky soudržnosti a investice Nástroje pro oživení a odolnost společně zajišťují komplexní celostátní, regionální a místní pokrytí, a to i po roce 2026. Vedle politiky soudržnosti je provádění plánů pro oživení a odolnost příležitostí zaměřit se na různé oblasti. S delším harmonogramem provádění budou programy soudržnosti navíc i nadále udržovat dynamiku vyvolanou Nástrojem pro oživení a odolnost, čímž zajistí vysokou úroveň veřejných investic a v dlouhodobém horizontu zmobilizují investice soukromé. V rámci přezkumu politiky soudržnosti v polovině období mají členské státy příležitost přezkoumat programy soudržnosti, které přidělují finanční prostředky, s cílem řešit ty oblasti, jež se potýkají s naléhavými potřebami a nově vznikajícími výzvami, a zároveň maximalizovat synergie.

Rámeček 1. Příklady doplnkovosti mezi Nástrojem pro oživení a odolnost a fondy politiky soudržnosti v programovém období 2021–2027

- Ve Španělsku se díky kombinaci opatření plánu pro oživení a odolnost a fondů politiky soudržnosti daří zlepšovat vodní hospodářství. Plán pro oživení a odolnost zavádí reformu, která aktualizuje zákon o vodě, jeho nařízení a další sekundární právní předpisy s cílem zajistit právní rámec, který pomůže posílit a zvýšit investice do vodohospodářství, zatímco

fondy politiky soudržnosti financují vodohospodářské systémy, které snižují ztráty zdrojů a zlepšují účinnost distribučních systémů.

- V **Chorvatsku** podporuje plán pro oživení a odolnost zavedení jednotné směny na všech základních školách, která bude základem pro zavedení celodenního modelu školní docházky. Fondy politiky soudržnosti k tomu významně přispívají tím, že financují různé aspekty modernizace institucí poskytujících základní vzdělávání, včetně financování infrastruktury a vybavení, které umožní zavedení celodenního modelu výuky ve školách, kde již jednosměnný provoz funguje.
- **Slovinský** plán pro oživení a odolnost zahrnuje reformu, která zefektivní slovinskou veřejnou přepravu cestujících zřízením nového koordinačního subjektu. Usnadní se tak provádění investic v tomto odvětví v rámci politiky soudržnosti, například v oblasti modernizace železnic a podpory udržitelných druhů dopravy.

4. Rysy evropského semestru 2024

Rámec evropského semestru 2024 bude tvořit provádění plánů pro oživení a odolnost a doplňkovost s dalšími nástroji financování EU. Při průběžném provádění plánů pro oživení a odolnost se budou i nadále realizovat reformy a investice v reakci na doporučení pro jednotlivé země, tento cyklus však bude také zkoumat, jak se opatření v rámci plánů pro oživení a odolnost vzájemně ovlivňují s dalšími nástroji financování EU při dosahování společných politických cílů.

Na základě zpráv o jednotlivých zemích a hloubkových přezkumů budou identifikovány strukturální a nově vznikající výzvy s cílem uvolnit potenciál konkurenceschopnosti jednotlivých členských států. Zprávy o jednotlivých zemích za rok 2024 budou zahrnovat hodnocení pokroku dosaženého při plnění cílů Zelené dohody pro Evropu, při plnění evropského pilíře sociálních práv, včetně cílů pro rok 2030 v oblasti zaměstnanosti, dovedností, vzdělávání a snižování chudoby, a při řešení řady překážek pro průmysl, které brání souběžné transformaci. Evropský semestr bude i nadále hlavním nástrojem pro sledování a prosazování pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje, a to i s ohledem na zvýšenou pozornost věnovanou udržitelnému a inkluzivnímu blahobytu nad rámec HDP.

Doporučení pro jednotlivé země na rok 2024 se zaměří na vybrané výzvy a podrobně vymezí klíčové investiční potřeby pro přezkum programů politiky soudržnosti na období 2021–2027 v polovině období. Kromě provádění plánů pro oživení a odolnost a doplňování dalších opatření prostřednictvím kapitol REPowerEU budou ve zprávách o jednotlivých zemích a případně v rámci hloubkových přezkumů identifikovány zbývající nebo nové politické výzvy. Zprávy o jednotlivých zemích budou společně s návrhy doporučení pro jednotlivé země tvořit jarní balíček evropského semestru 2024, který má být přijat v červnu 2024. Nový cyklus bude rovněž podkladem pro nadcházející přezkum politiky soudržnosti v polovině období.

Zásadní úlohu bude i nadále hrát zapojení Evropského parlamentu, Rady, sociálních partnerů a dalších klíčových zúčastněných stran. Rozhodující význam má úzká spolupráce, jíž se dosahuje pomocí pravidelných setkání v klíčových fázích semestru a Nástroje pro oživení a odolnost. Členské státy se vyzývají, aby aktivně spolupracovaly se zúčastněnými stranami, včetně sociálních partnerů, místních a regionálních orgánů a příslušných organizací občanské společnosti. Bude také pokračovat

interinstitucionální dialog s Evropským parlamentem a Radou, který zajistí demokratickou odpovědnost a spolupráci v oblasti správy ekonomických záležitostí.

5. Závěr

V reakci na měnící se svět je EU odhodlána posílit svou dlouhodobou konkurenceschopnost prostřednictvím zelené a digitální transformace a zároveň zajistit sociální spravedlnost. V rámci evropského semestru bude Komise i nadále pozorně sledovat sociální a hospodářské dopady a navrhopvat doporučení, jak uvolnit potenciál konkurenceschopnosti jednotlivých členských států, podporovat otevřenou strategickou autonomii, růst s nulovými čistými emisemi a spravedlivou zelenou a digitální transformaci a zároveň snižovat regionální rozdíly. V tomto ohledu se cyklus evropského semestru 2024 konkrétně zaměří na zajištění a prohloubení synergií a doplňkovosti mezi prováděním plánů pro oživení a odolnost a programů politiky soudržnosti a zároveň určí oblasti, v nichž jsou zapotřebí další investice a reformy na vnitrostátní a regionální úrovni.